

Alexandru Macedonski:
Noapte de decembrie

Un poet de tranziție prin care se realizează trecerea de la romantismul eminescian la curentele moderne, în primul rând, la simbolism. Creația lui stă sub semnul conglomeratului estetic (îmbinarea mai multor curente și orientări literare): romantismul se îmbină cu elemente parnasiene și simbolismul cu nostalgia clasicismului.

Poet, prozator, dramaturg, publicist, Macedonski a fost un promotor al înnoirii poeziei: *O literatură trebuie să inoveze dacă vrea să trăiască și să fie puternică.*

În **activitatea literară** a lui Alexandru Macedonski se pot distinge două etape: Prima etapă, până la 1890 - când scrie poeme ample, de faptură romantică, cu versuri lungi, și cu un pronunțat caracter satiric; acum scrie ciclul noapților, caracterizat și printr-un retorism romantic, rezultat din mulțimea interogațiilor și exclamațiilor. După 1890 lirica lui Alexandru Macedonski trece printr-un proces de simplificare, dar și o sublimare artistică. Este faza simbolist-ornamentală. Acum scrie rondelurile; discursul liric este rezultatul unui efort de esențializare și se bazează pe o metaforă concretă. Poetul renunță la verbalismul și retorismul primei etape, poezia devenind sugestie și muzicalitate: *Rondelul rozelor ce mor, Rondelul apei din grădina japonezului, Rondelul câinilor, Rondelul lucrurilor.*

Volume de versuri: *Prima verba* (1872); *Poesii* (1882); *Excelsior* (1895); *Flori sacre* (1912); *Poema rondelurilor* (1927)

Proză: *Dramă banală* (1896); *Cartea de aur* (1902); *La calvaire de feu* (1906); *Thalassa* (1915); *Nuvele* (1923)

Teatru: *Moartea lui Dante Alighieri* (1916)

Publicist: În 1880 scoate revista *Literatorul* de orientare antijunimistă. În 1873 scoate ziarul *Oltul*, iar în 1896 revista *Liga ortodoxă* în care vor deputa mari scriitori: Tudor Arghezi, Gala Galaction.

Promotor al noii poezii: *Arta versului* (1890); *Poezia viitorului* (1892). A condus cenaclul *Litaratorul* în care au debutat cei mai de seamă reprezentanți ai simbolismului românesc.

Este una din capodoperele liricii lui Macedonski. Poemul se axează pe ideea omului de geniu însetat de absolut, mai precis pe necesitatea sacrificiului în numele unui ideal. Poetul definește etica omului superior care refuzând orice compromis alege și urmează întotdeauna drumul drept. Nu este important faptul că omul superior nu-și atinge scopul, pentru că accentul se pune pe ideea de luptă și de sacrificiu. Emirul din Bagdad este simbolul credinței nestrămutate în ideal.

Geneza poemului:

În 1890 Macedonski a publicat un poem în proză *Meka și Meka*, în care prelucra o legendă orientală. Un prinț arab Ali-Ben este sfătuit de tatăl său să urmeze în viață drumul drept. Plecând în pelerinaj la Meka prințul alege drumul drept și împreună cu oamenii săi pierе în pustiul arab. Tot spre Meka pleacă cerșetorul Pocitan-Ben Pehlivan care alege drumul cotit. Înainte de a pieri, Ali-Ben vede cum cerșetorul intră pe poarta cetății sfinte.

Semnificația titlului :

În timp ce prințul intră în **Meka cerească** cerșetorul intră în **Meka pământescă**.

După unsprezece ani în 1901, Macedonski revine asupra legendei, oferindu-i multiple valențe simbolice. Poemul este alcătuit din două părți mari legate prin motivul inspirației. În prima parte Macedonski definește contextul social ostil în care trăiește poetul. Întâlnim deci motivul poetului damnat, frecvent în lirica simbolistă. Macedonski stabilește un acord perfect o corespondență între mediul exterior și starea sufletească deprimată a poetului:

*Pustie și albă e camera moartă...
Și focul sub vatră se stinge scrumit... -
Poetul, alături, trăsniț stă de soartă,
Cu nici o schinteie în ochiu-adormit...*

În contrast cu acest spațiu rece, dușmănos, sărac, Macedonski evidențiază genialitatea poetului: *Iar geniu-i mare e-aproape un mit.... Vijelia care domnește afară (viscolul geme cumplit, ...lupi groaznici s-aud, răgușit,/ Cum latră, cum urlă, cum urcă, cu-ncetul,/ Un tremol sinistru de vânt-năbușit....; crivățul țipă)* simbolizează piedicile care intervin în drumul creatorului spre absolut.

Poetul subliniază corespondența perfectă dintre mediul natural și starea sufletească disperată a poetului:

*Urgia e mare și-n gându-i, ș-afară,
Și luna e rece în el și pe cer.*

Macedonski procedează la o **mortificare a spațiului** (*E moartă odaia și mort e poetul*), pentru a pregăti apariția inspirației. **Prin inspirație se realizează saltul din real în fantastic, din material în spiritual.**

Partea a doua poate fi considerată ca un vis al poetului, și este alcătuită din mai multe momente. Primul moment prezintă condiția ideală a emirului din Bagdad. Folosind rafinate sinestezii, repetiția cu efect de incantație hipnotică, poetul redă frumusețea Bagdadului:

*Bagdadul ! Bagdadul ! și el e emirul... -
Prin aer, petale de roze plutesc...
Mătasea-nflorită mărită cu firul
Nuanțe, ce-n umbră, încet, vestejesc... -
Havuzele cântă... - voci limpezi șoptesc...
Bagdadul ! Bagdadul ! și el e emirul.*

Tot pentru a reda frumusețea, vraja Bagdadului, Macedonski apelează la o succesiune de metafore expresive:

*Bagdadul ! cer galben și roz ce palpită,
Rai de aripi de vise, și rai de grădini,
Argint de izvoare, și zare-aurită -
Bagdadul, poiana de roze și crini -*

Macedonski asociază două motive care străbat mai multe strofe - Bagdadul și emirul; el insistă asupra ideii de perfecțiune a Bagdadului și condiția ideală a emirului, tot ce-și poate dori un om obișnuit:

*Și el e emirul, și toatele are.
E tânăr, e farmec, e trăsnet, e zeu,
Dar zilnic se simte furat de-o visare...
Spre Meka se duce cu gândul mereu -*

Deși are totul, emirul din Bagdad trăiește fascinația cetății sfinte din Meka; **cetatea sfântă a musulmanilor devine simbolul aspirației eterne spre absolut.** Printr-o repetiție enumerativă, poetul redă chemarea chinuitoare a cetății Meka, fascinația idealului:

*Spre Meka-l răpește credința - voința
Cetatea preasfântă îl cheamă în ea,
Îi cere simțirea, îi cere ființa,
Îi vrea frumusețea - tot sufletu-i vrea -
Din tălpi până-n creștet îi cere ființa.*

Deși *dulce e viața în rozul Bagdad*, emirul pornește la drum în căutarea idealului său. Macedonski folosește o sugestivă combinație cromatică pentru a reda imaginea emirului care-și părăsește cetatea:

*Și el ce e-n frunte pe-o albă cămilă,
Jar viu de lumină sub rușu-oranisc,*

*S-oprește, o clipă, pe verdele pisc,
Privindu-și orașul în roza idilă...*

În același timp cu emirul pornește la drum și un cerșetor *mai slut ca iadul, zdrențos și pocit / Hoit jalnic de bube de drum prăfuit - dar viclean la privire*. Prin repetarea cuvântului Meka poetul obține efecte muzicale, redând în același timp obsesia fascinația idealului:

*De nume-l întreabă emirul, deodată,
Și-aceasta-i răspunde ca vocea ciudată:
-La Meka, plecat-am a merge și eu.
-La Meka ?...La Meka?...și vocea ciudată:
-La Meka! La Meka! răsună mereu.*

Emirul din Bagdad alege drumul peste întinderile fără sfârșit ale deșertului. Prin repetarea cuvântului dreaptă, poetul insistă asupra **eticii omului superior: și calea e dreaptă - e dreaptă - tot dreaptă, dar zilele curg,/ Și foc e în cer, în zori și-n amurg, dar timpul e scurt**.

Cerșetorul alege drumul cotit pe sub pomi unde o tânără umbră de soare-l ferește. În descrierea drumului prin deșert poetul reușește să creeze senzația spațiului și a timpului fără sfârșit. Folosind metafore expresive, Macedonski redă epuizarea fizică și sufletească a călătorului:

*Când setea, când foamea-, grozave la fel.
Pe piept, ori pe pântec, îi pun câte-o stâncă*

*Și foamea se face mai mare - ai mare,
Și zilnic, tot cerul s-aprinde mai tare...
Bat tâmplele...- ochii sunt demoni cupliți...
Cutremur e setea, ș-a formei simțire
E șarpe, ducându-și a ei zvârcolire
În pântec, în sânge, în nervii-ndrăjiți...-*

Deși au pierit însoțitorii și cămilele, emirul singur (*rămas din tot singur*) își continuă drumul prin deșert. Epuizat fizic și psihic emirul are iluzia împlinirii idealului, dar de fiecare dată cetatea de vise se dovedește a fi o nălucă. Macedonski pune accentul pe verbul *aleargă*, pentru a reda efortul încrâncenat în căutarea idealului. Înainte de a muri, emirul vede cum drumețul *zdrențos și pocit*, care a ales drumul cotit, intră pe porțile cetății sfinte. Ultima strofă este o revenire la planul real; poetul explică simbolurile; lupi care urlă, luna cea rece, frigul, sărăcia *ce-alunecă zilnic spre ultima treaptă*, sunt greutățile cu care luptă creatorul în drumul său spre absolut.

Poemul se definește ca o **sinteză originală între tradiția romantică, orientarea nouă simbolistă și nostalgia clasicismului: elemente romantice**: omul superior însetat de absolut; etica omului superior cu

accentul pe ideea de luptă și sacrificiu; motivul inspirației; antiteza romantică; motivul nopții, visul; **elemente simboliste**: sugestia, simbolul, cromatica, corespondențele, tema poetului damnat, refrenul.

Poetul realizează trecerea de la real la fictiv, natural, firesc, prin menținerea cromaticii albe (*pustie și albă e camera moartă, palatele sale sunt albe fantasme*)

Modalități artistice

Poetul folosește **metafora**: metafora concepută ca definiție poetică: emirul *e tânăr, e farmec, e trăsnet, e zeu*; metafora propriu-zisă: *ochii sunt demoni cumpliți*. Folosește **epitete inedite**: *o tânără umbră, roza idilă*. Întâlnim și figuri de stil mai rare: metonimia *oțeluri cumplite*; sinecdoca combinată cu metafora, în prezentarea Bagdadului. Cu efecte muzicale deosebite poetul folosește **repetiția**: *Bagdadul, Meka, dreaptă, nălucă*.

Modalitatea esențială folosită de poet este antiteza; putem indentifica **o serie de antiteze**: antiteza dintre mediul sordid și genialitatea poetului; antiteza dintre poet și emir; antiteza dintre emir și cerșetor; antiteza dintre drumul drept al emirului și drumul cotit al cerșetorului; antiteza dintre fastul Bagdadului și deșertul arab; dintre ceea ce sunt personajele și ceea ce realizează.

Concluzia este tristă: nu întotdeauna cel mai înzestrat își realizează idealul său, răsplata, împlinirea sunt în raport invers proporțional cu meritele.

Ideea esențială este că un ideal cere întotdeauna luptă și sacrificiu. Emirul din Bagdad rămâne o proiecție ideală, o chintesență de calitate, care refuză constant compromisurile de orice fel. În opoziție cu el, cerșetorul rămâne simbolul omului comun, lipsit de calitate, dar înzestrat cu spirit pragmatic.